

RYSZARD SKRZYNIARZ

## JUBILEUSZE W KOŚCIELE KATOLICKIM (1300-2000)

## DZIEJE JUBILEUSZY

Z pojęciem „Jubileuszu” lub „Roku Świętego” spotykamy się już w Starym Testamencie (Pwt 15). Z polecenia Bożego został ustanowiony przez Mojżesza „rok szabatowy”, przypadający co siedem lat, nazywany również „rokiem darowania”. Miał on na celu oddanie czci Jahwe, a także przyczyniał się do łagodzenia ciężkiej doli ubogich, i tak: obdarzano wolnością niewolników i więzionych za długi, wzajemnie umarzano długi, udzielano pożyczek ubogim. „Rok szabatowy” miał doniosłe znaczenie religijne i społeczne. Natomiast co pięćdziesiąt lat Żydzi święcili rok jubileuszowy (Kpł 25, 8-11); był on rokiem pełnego „wyzwolenia w kraju dla wszystkich jego mieszkańców”. Początek jubileuszu ogłaszano dźwiękiem rogu, stąd prawdopodobnie wywodzi się nazwa „jubileusz” (róg barani to po hebrajsku *jobel*). „Rok szabatowy” był regularnie obchodzony przez Żydów (1 Mch 6, 53), natomiast przepisy dotyczące roku jubileuszowego były raczej teorią niż praktyką.

Na zwyczaj ogłaszania roku jubileuszowego w Kościele zachodnim wpłynął rozwój praktyki odpustów i nauki o nich, a zwłaszcza dzieło Raymonda de Peñaforta zatytułowane *Summa de casibus et poenitentiae* (1200) oraz stara tradycja pielgrzymowania i nawiedzania grobów Apostołów. Nie bez znaczenia było zdobycie przez Arabów w 1291 r. Akki, ostatniej twierdzy krzyżowców w Palestynie. Chrześcijanie, którzy pielgrzymowali do miejsc związanych z życiem i śmiercią Chrystusa, zaczęli napływać do Rzymu.

Prawdopodobnie obchody Jubileuszy w Kościele zachodnim odbywały się znacznie wcześniej. Według relacji ówczesnych pielgrzymów i kwerendy archiwalnej przeprowadzonej na polecenie papieża Bonifacego VIII już w 1200 r. miał odbyć się Wielki Jubileusz – pielgrzymi w celu uzyskania odpustu jubileuszowego mieli nawiedzić bazyliki św. Piotra na Watykanie i św. Pawła za Murami.

Pierwszy Rok Jubileuszowy rozpoczął się 25 grudnia 1299 r. na skutek nalegań wiernych na papieża Bonifacego VIII, by uczcić w Kościele rocznicę narodzin Zbawiciela. Uroczyście został ogłoszony dopiero 22 lutego 1300 r. bullą *Antiquorum habet*. Warunkami pierwszego odpustu jubileuszowego były spowiedź i szczerą skrucha oraz nawiedzenie bazyliki św. Piotra na Watykanie i św. Pawła za Murami – 30 dni przez Rzymian, a 15 dni przez pielgrzymów. Kolejne lata jubileuszowe miały odbywać się co 100 lat.

Następny jednak Rok Jubileuszowy 1350 ogłosił w sierpniu 1349 r. papież Klemens VI bullą *Unigenitus Dei Filii* (wystawioną w styczniu 1343), skracając tym samym przerwę między Jubileuszami do 50 lat. Do warunków uzyskania odpustu jubileuszowego dodał nawiedzenie bazyliki św. Jana na Lateranie. Obchody Roku Jubileuszowego odbyły się bez udziału papieża, który przebywał podówczas w Awinionie. W Rzymie w każdą niedzielę i święta wystawiano na widok publiczny chustę św. Weroniki.

Rok Jubileuszowy miał się też odbyć pierwotnie w 1383 r., gdyż papież Urban VI zmniejszył odstęp między jubileuszami do 33 lat na pamiątkę liczby lat przeżytych przez Jezusa na ziemi, jednak odbył się on dopiero w 1390 r. Z powodu schizmy miał ograniczony zasięg. Ogłosił go papież Bonifacy IX zgodnie z decyzją zmarłego 15 października papieża Urbana VI na mocy bulli *Salvator noster* z 8 kwietnia 1389 r., dodającej do warunków nawiedzenie bazylikę Matki Boskiej Większej i rozszerzającej prawo odpustu także na tych, którzy nie mogli przybyć do Rzymu.

Jubileusz w 1400 r., za papieża Bonifacego IX, miał małe znaczenie. Czwarty Rok Jubileuszowy nie został formalnie ogłoszony bullą, gdyż z powodu zamieszek w Rzymie papież schronił się do Asyżu, a wybuch epidemii skomplikował jeszcze bardziej problemy rzymskie. Mimo to do Rzymu napłynęły masy pielgrzymów.

Papież Marcin V, nie wydając żadnej bulli, ogłosił Rok Jubileuszowy w 1423 r. – po 33 latach od poprzedniego, na pamiątkę śmierci Chrystusa – umożliwiając w roku następnym uzyskanie odpustu poza Rzymem. Po raz pierwszy otwarto wówczas *porta sancta* w bazylice św. Jana na Lateranie.

Rezygnacja z tronu Piotrowego antypapieża Feliksa V w 1449 r. i zakończenie schizmy dało okazję do ogłoszenia Roku Jubileuszowego w 1450 r. przez

papieża Mikołaja V bullą *Immensa et innumerabilis*. Na mocy tej bulli ci, którzy w określonym czasie odwiedzili bazyliki: św. Piotra, św. Pawła, św. Jana i Santa Maria Maggiore, mogli otrzymać odpust „przed Bogiem i Kościołem”. Do Rzymu przybyły wówczas liczne tłumy pielgrzymów, a papież osobiście uczestniczył w uroczystościach jubileuszowych, obchodząc m.in. bosą stację Drogi Krzyżowej.

Papież Paweł II bullą *Ineffabilis Providentia summi Patris* z 19 kwietnia 1470 r. ustalił, że Jubileusz będzie odbywał się co 25 lat. Natomiast papież Sykstus IV bullą z 24 marca 1472 r. *Quem ad modum opero*, potwierdził i w szczegółach określił obchody jubileuszów. Po raz pierwszy papież Sykstus IV nazwał Rokiem Świętym Jubileusz, który odbył się w 1475 r.

Następny Rok Święty 1500 trwał od 24 grudnia 1499 r. do Trzech Króli 1501 r. Papież Aleksander VI zmienił ceremoniał, nakazując wszystkim kardynałom, by byli wtedy obecni w Rzymie. Zainicjował w uroczystość Narodzenia Pańskiego 1499 r. zwyczaj otwierania (a na zakończenie zamykania) *porta sancta* w czterech bazylikach jubileuszowych – po raz pierwszy otwarto Drzwi Święte w bazylice św. Piotra.

W dniu 18 kwietnia 1524 r. została odczytana bulla *Inter sollicitudines* papieża Klemensa VII, ogłaszająca Rok Święty 1525. Był to czas niesprzyjający obchodom Roku Jubileuszowego, gdyż Kościołem wstrząsnęło wystąpienie Marcina Lutera (1517), a w 1522 r. reforma Ulricha Zwinglego w Szwajcarii.

Obchody Roku Jubileuszowego 1550 r. odbywały się w czasie trwania Soboru Trydenckiego (1545-1563). W maju 1549 r. papież Paweł III ogłosił Rok Jubileuszowy, jednak jego śmierć 10 listopada tegoż roku spowodowała, że uroczystego otwarcia Drzwi Świętych dokonał 24 lutego papież Juliusz III 17 dni po wyborze na papieża. Obchody Roku Jubileuszowego odbywały się pod znakiem szerzącego się protestantyzmu i wewnętrznych wątpliwości Kościoła.

Z kolei jedenasty Rok Jubileuszowy w 1575 r. odbywał się pod znakiem odrodzenia Kościoła rzymskiego. Rok Święty został ogłoszony przez papieża Grzegorza XIII 20 maja 1574 r. bullą *Dominus ac Redemptor noster*, drugi raz potwierdzony 19 grudnia tegoż roku. Drzwi Święte w bazylice św. Piotra zostały otwarte w wigilię Bożego Narodzenia, a zamknięcie obchodów nastąpiło w Boże Narodzenie 1575 r.

Bulle ogłaszające Rok Jubileuszowy wydał też papież Klemens VII 19 i 21 maja 1599 r. Otwarcie Roku Świętego 1600 nastąpiło 31 grudnia 1599 r., natomiast zamknięcie 13 stycznia 1601 r.; opóźnienia te były spowodowane chorobą papieża Klemensa VIII. Papież i kardynałowie odwiedzali hospicja, myli nogi pielgrzymom i usługiwali do stołu. Papież również spowiadał piel-

grzymów. Natomiast 17 lutego 1600 r. spalono na stosie Giordano Bruno, oskarżonego o herezję.

Papież Urban VIII w kwietniu 1624 r. bullą *Omnes gentes, plaudite unanibus* ogłosił 1625 Rokiem Świętym Jubileuszowym. Otwarto Drzwi Święte w bazylice S. Maria in Trastevere. W czasie Jubileuszu bazylika św. Piotra była już prawie ukończona, a jej poświęcenia dokonał papież Urban VIII w listopadzie 1626 r. Rok Święty został rozszerzony na następny rok na wszystkie kraje chrześcijańskiej Europy.

Papież Innocenty X ogłosił Rok Święty bullą z 13 maja 1649 r., a 24 grudnia tegoż roku uroczyście otworzył Drzwi Święte bazyliki św. Piotra, inicjując obchody jubileuszowe 1650 r. Podobnie jak inni papieże Innocenty X w Wielkim Tygodniu udał się do hospicjum Świętej Trójcy, gdzie obmył nogi i posługiwał do stołu siedmiu pielgrzymom. Po zakończeniu Jubileuszu papież rozszerzył go na rok następny w całym świecie katolickim.

Kolejna zapowiedź obchodów Jubileuszu miała miejsce 3 maja 1674 r. Otwarcia Roku Świętego 1675 dokonał papież Klemens X w dniu 24 grudnia 1674 r. Uroczystościom towarzyszyły salwy armatnie, strzały z muszkietów i sztuczne ognie. Papież, przygotowując starannie Jubileusz, wydał zarządzenia dotyczące obsługi pielgrzymów oraz inne o treści obyczajowej. Zamknięcie Jubileuszu nastąpiło 24 grudnia 1675 r.

Rok Święty 1700 zapowiedział 28 maja 1699 r. papież Innocenty XII bullą *Regi saeculorum*. Drzwi Święte nie zostały otwarte przez papieża z powodu choroby, lecz przez jednego z kardynałów. Jubileusz zamknął Klemens XI.

Bulla *Redemptor et Dominus noster Jesus Christus* papieża Innocentego XIII miała ogłosić 19 czerwca 1724 r. obchody Roku Jubileuszowego 1725, lecz z powodu śmierci papieża (7 marca 1724 r.) została ogłoszona 29 czerwca. Nowo wybrany papież Benedykt XIII od 1 stycznia 1725 r. rozpoczął pielgrzymki do przepisanych bazylik i kościołów. Papież osobiście zajął się opieką nad chorymi, interesował się życiem codziennym w Rzymie (sprawdzał osobiście jakość chleba w piekarniach) i odwiedzał więzienia.

Papież Benedykt XIV wydał 5 marca 1749 r. bullę *Peregrinantes*, zapowiadającą obchody Roku Świętego 1750. Papież zaprosił licznych kaznodziejów, aby przygotowali Rzym na obchody Roku Jubileuszowego. Dnia 27 marca 1750 r. po raz pierwszy została odprawiona Droga Krzyżowa w Koloseum. Papież rozciągnął Jubileusz na cały Kościół powszechny i przedłużył go na 1751 r.

Rok Święty 1775 zapowiedziany został bullą *Salutis nostrae* 3 kwietnia 1774 r. przez papieża Klemensa XIV, jednak śmierć papieża 22 września

1774 r. spowodowała, iż Drzwi Święte bazyliki św. Piotra zostały otwarte dopiero przez nowo wybranego (15 lutego) papieża Piusa VI w dniu 26 lutego. 25 grudnia 1775 r. papież rozciągnął Jubileusz na cały świat katolicki.

W 1800 r. nie odbyły się obchody Roku Jubileuszowego, gdyż uniemożliwiła je kampania napoleońska. Dopiero w 1825 r. – po 50 latach od ostatniego Jubileuszu – mogło nastąpić otwarcie Roku Świętego, które ogłosił papież Leon XII bullą *Quod hoc ineunte saeculo* w dniu 27 maja 1824 r. Tak jak podczas poprzednich Jubileuszy, papież udał się do schroniska, aby spełnić akt pokory poprzez obmycie nóg i służenie do stołu dwunastu pielgrzymom. Zniszczoną przez pożar bazylikę św. Pawła za Murami zastąpiła na szlaku pielgrzymek do czterech bazylik – bazylika S. Maria in Trastevere.

Wiosna Ludów uniemożliwiła w 1850 r. obchody Roku Jubileuszowego – mimo nacisków rządu Republiki Rzymskiej na papieża Piusa IX już w 1849 r.

Nie bez zakłóceń odbywał się Rok Jubileuszowy 1875, ogłoszony dopiero 24 grudnia 1874 r. przez papieża Piusa IX bullą *Gravibus Ecclesiae et huius saeculi calamitatibus*. Wówczas nie nastąpiło otwarcie Drzwi Świętych z obawy przed zamieszkami. Papież promulgował Jubileusz mimo zniesienia Państwa Kościelnego i szykan wobec Kościoła. Uroczystości odbyły się w ograniczonym zakresie, a papież umożliwił wiernym uzyskanie odpustu także w diecezjach.

Papież Leon XIII bullą *Properante ad exitum* z 11 maja 1899 r. ogłosił Rok Święty 1900. Wielki Jubileusz Roku Świętego rozpoczął się w Rzymie pierwszymi niesporami 24 grudnia 1899 r., a zakończył również pierwszymi niesporami 24 grudnia 1900 r. Podczas obchodów Roku Świętego papież ofiarował ludzkość Najświętszemu Sercu Jezusa<sup>1</sup>. Papież Leon XIII wydał z tej okazji encyklikę *Annum Sacrum* z 25 maja 1899 r. Obchody Roku Jubileuszowego dla całego świata katolickiego ogłosił Leon XIII bullą *Tempores quidem sacri* z 25 grudnia 1900 roku<sup>2</sup>.

Bulla *Infinita Dei misericordia* z maja 1924 r., wydana przez papieża Piusa XI, ogłosiła Rokiem Świętym rok 1925. Papież po raz pierwszy od likwidacji Państwa Kościelnego (1870) udał się poza mury Watykanu do bazyliki św. Jana na Lateranie. 11 grudnia 1925 r. papież bullą *Quas primas* wprowadził święto Chrystusa Króla.

---

<sup>1</sup> 28 czerwca 1889 r. papież Leon XIII podniósł święto Najświętszego Serca Jezusa do rangi ceremonii pierwszej klasy.

<sup>2</sup> *Bulla Jubileuszowa Jego Świątobliwości Leona XIII papieża rozciągająca łaski Jubileuszu Powszechnego odbytego w Rzymie R. P. 1900 do całego świata katolickiego*. Warszawa 1901.

Jubileusz Roku Odkupienia 1933 zapowiedział papież Pius XI w 1932 r. przez radio. Ogłoszony został uroczyste bullą *Quod nuper*, proklamowaną 30 stycznia 1933 r. Jubileusz trwał od 2 kwietnia 1933 r. do 2 kwietnia następnego roku.

Cztery lata po zakończeniu II wojny światowej, 26 maja 1949 r. Pius XII ogłosił bullę zapowiadającą obchody Roku Świętego 1950. W czasie uroczystych obchodów jubileuszowych w dniu 1 listopada papież Pius XII ogłosił dogmat o Wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny.

Jubileusz 1975 r. został zapowiedziany 23 maja 1974 r. przez papieża Pawła VI bullą *Apostolorum limina*. Rok ten był obchodzony pod znakiem ekumenizmu – papież spotkał się z dostojnikami Kościoła Wschodniego, a także zostały zniesione ekskomuniki między Bizancjum i Rzymem, trwające od 1054 r.

Jan Paweł II 6 stycznia 1983 r. bullą *Aperite portas Redemptori* ogłosił nadzwyczajny Rok Jubileuszu Odkupienia z okazji 1900 rocznicy śmierci Chrystusa. Jubileusz był obchodzony od 25 marca 1983 do 22 kwietnia 1984 r. w Rzymie i wszystkich diecezjach świata był on nawiązaniem do Jubileuszu z 1933 r.

Bullą *Incarnationis mysterium* z 29 listopada 1998 r. papież Jan Paweł II ogłosił rok 2000 Rokiem Wielkiego Jubileuszu<sup>3</sup>. Papież otworzył Drzwi Święte

---

<sup>3</sup> L. R a n k e. *Dzieje papieżstwa w XVI-XX wieku*. Warszawa 1974; *Rok Święty – Rok Jubileuszowy*. Warszawa 1974; *Rok Święty 1975 rokiem łaski Pana. Wprowadzenie do idei Roku Jubileuszowego wydane staraniem Polskiego Komitetu Roku Świętego*. Rzym 1975; B. K u m o r. *Pierwszy Rok Święty w Kościele katolickim (1300)*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 23:1976 z. 4 s. 5-10; H. D. W o j t y s k a. *Lata Święte w XV i XVI wieku*. Tamże s. 11-24; S. L i b r o w s k i. *Ostatni Wielki Jubileusz w Polsce Niepodległej (1776) na przykładzie diecezji płockiej*. Tamże s. 25; Z. Z i e l i Ń s k i. *Religijna i narodowa rola Lat Świętych w XIX wieku*. Tamże s. 35-43; M. T. Z a h a j k i e w i c z. *Program i obchody Wielkiego Jubileuszu Odkupienia w 1933 roku*. Tamże s. 45-53; *Krótką historią Jubileuszów (Od Bonifacego VIII do Pawła VI)*. „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 4:1983 nr 3 s. 32; A. B r o Ź. *Historia lat świętych*. Rzym 1983; R. F i s c h e r - W o l l p e r t. *Leksykon papieży*. Kraków 1990; J. C h e l i n i, H. B r o n t h o m m e. *Drogi Boże. Historia pielgrzymek chrześcijańskich*. Warszawa 1996; P. B r e z z i. *Storia degli anni santi. Da Bonifacio VIII al Gubileo del 2000*. Milano 1997; D. O' G r a d y. *Lata Święte w Rzymie. Jubileusze Kościoła katolickiego 1300-2000*. Tłum. T. Szafranski. Warszawa 1999; D. O l s z e w s k i. *Jubileusze w dziejach Kościoła*. W: *Jubileusz 2000*. „Przegląd Pastoralno-Homiletyczny” 3:1999 nr 3 s. 55-62; R. S k r z y n i a r z. *Bulle jubileuszowe – od Bonifacego VIII do Jana Pawła II*. Tamże s. 182-203; B. K u m o r. *Pojęcie Roku Świętego w historii Kościoła*. W: *Tertio millennio adveniente. U progu trzeciego tysiąclecia*. Red. G. Witaszek. Lublin 2000 s. 77-84; J. S m o ł u c h a, S. A. S r o k a. *Historia Lat Świętych*. Kraków 2000; J. S m o ł u c h a. *Udział pielgrzymów z Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w obchodach średniowiecznych jubileuszów chrześcijaństwa*. „Nasza Przyszłość” 93:2000 s. 5-22; H. D. W o j t y s k a. *Miłościwe lata. Dzieje Wielkich Jubileuszów Chrześcijaństwa (z udziałem Polaków)*. Olsztyn 2000.

24 grudnia 1999 r. Jan Paweł II odbył pielgrzymki do Egiptu, Ziemi Świętej (Damaszku, Góry Synaj, Betlejem, Jerozolimy), Fatimy. Pragnął odwiedzić miejsca związane z Abrahamem i Mojżeszem, lecz do tego nie doszło. Natomiast 30 kwietnia 2000 r., podczas kanonizacji s. Faustyny Kowalskiej, ogłosił I Niedzielę po Zmartwychwstaniu Niedzielą Miłosierdzia Bożego. W czasie Wielkiego Jubileuszu odbyły się w Rzymie m.in.: Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny, Światowy Dzień Młodzieży, Światowe Spotkanie Ojca Świętego z: Rodzinami, Chorymi, Naukowcami, Sportowcami, Politykami, Ludźmi Pracy.

Kościół podjął starotestamentalną ideę szczególnego roku łaski i urzeczywistnił ją w formie Roku Jubileuszowego lub Roku Świętego. Podczas lat świętych ogłaszanych przez Kościół do Rzymu przybywali liczni pielgrzymi. Nie przerażały ich trudy pielgrzymowania, trudne warunki zakwaterowania i nękające epidemie. Nawet w trudnych okresach dla Kościoła pielgrzymi – mimo iż było ich mniej – przybywali, aby się modlić, czynić uczynki miłosierdzia, nawiedzać bazyliki, czynić pokutę. Po spełnieniu warunków nakazanych przez Kościół wierni mogli uzyskać odpust zupełny.

## PODSTAWY TEOLOGICZNO-PASTORALNE JUBILEUSZY

Jubileusz Roku 1300 dał podstawę dla wszystkich Jubileuszy w Kościele katolickim. Bulla papieża Bonifacego VIII *Antiquorum habet* z 22 lutego 1300 r., ogłaszająca pierwszy Jubileusz w Kościele, zawierała następujące wskazania:

Aby zatem Święci Apostołowie Piotr i Paweł byli uczczeni tym wspanialej, im pobożniej będą odwiedzane ich bazyliki w Mieście [Rzymie], i aby sami wierni w wyniku tego rodzaju odwiedzin silniej odczuli, że szczerze obdarzono ich dobrami duchowymi, [zatem] My, [...] za radą naszych braci i na mocy pełni władzy apostolskiej, wszystkim, którzy w bieżącym roku tysiąc trzechsetnym, poczynawszy od zakończenia nadchodzącego święta Narodzenia Pana Naszego Jezusa Chrystusa i tego, które nastąpi w każdym roku przypadającym co sto lat, ze złością odwiedziliby te bazyliki, prawdziwie żałując za grzechy i przystępując do spowiedzi, albo też tym, którzy w przyszłości będą prawdziwie żałować za grzechy i się wyświadczać, w tymże roku bieżącym i każdym przypadającym w przyszłości co sto lat, udzielimy nie tylko pełnego i rozszerzonego, lecz także zupełnego odpuszczenia wszystkich ich grzechów.

Postanawiamy, aby ci, którzy zechcą być objęci tego rodzaju udzielonym przez nas odpustem, o ile są Rzymianami, przynajmniej przez dni trzydzieści, choćby nawet z przerwami, i to przynajmniej raz dziennie, jeżeli zaś są przybyszami albo cudzoziemcami, w podobny sposób odwiedzali te bazyliki przez dni piętnaście. Więcej jednak zasługi będzie miał i skuteczniej odpust osiągnie każdy, kto odwiedzi owe bazyliki częściej i z większą pobożnością<sup>4</sup>

<sup>4</sup> Tłumaczenie tekstu bulli według *Bullarium privilegiorum ac diplomatum Romanorum Pon-*

W przytoczonych tu fragmentach bulli jubileuszowej Bonifacego VIII zwracają w szczególności uwagę następujące aspekty: (1) wierni, którzy nawiedzą bazyliki św. Piotra i św. Pawła, (2) będą żałowali za grzechy, (3) przystąpią do spowiedzi, (4) otrzymają zupełne odpuszczenie wszystkich grzechów. Warunkiem całkowitego odpuszczenia grzechów jest nawiedzenie dwóch bazylik<sup>5</sup>, szczerzy żal za grzechy oraz spowiedź. Nie wspomina się o przyjęciu Komunii świętej<sup>6</sup>. Do warunków uzyskania odpustu jubileuszowego w 1350 r. papież Klemens VI dodał nawiedzenie bazyliki św. Jana na Lateranie, a w 1390 r. papież Urban VI dodał nawiedzenie bazyliki Matki Boskiej Większej i rozszerzył prawo odpustu także na tych, którzy nie mogli przybyć do Rzymu. Papież Marcin V w 1424 r. umożliwił uzyskanie odpustu poza Rzymem. W ten sposób, aby uzyskać odpuszczenie grzechów, nie trzeba było udawać się do Rzymu, gdyż papieże rozszerzyli odpust na rok następny po Jubileuszu odbytym w Rzymie, natomiast w ostatnim czasie Jubileusz obchodzony jest jednocześnie w Rzymie i na całym świecie.

Wielki Jubileusz Roku 2000 był przygotowaniem Kościoła do trzeciego tysiąclecia i dlatego też pod wieloma względami był on wyjątkowy w porównaniu z dotychczasowymi Jubileuszami, aczkolwiek zachowywał trzon warunków ustanowionych podczas pierwszego Jubileuszu. Już w 1994 r. papież Jan Paweł II zapowiedział trzyletni okres do Wielkiego Jubileuszu. I tak rok 1997 został poświęcony Jezusowi Chrystusowi, rok 1998 – Duchowi Świętemu, a rok poprzedzający Jubileusz był rokiem Boga Ojca.

W liście apostolskim *Tertio millennio adveniente*, wydanym z okazji zbliżającego się Jubileuszu, Ojciec święty zwrócił uwagę na znaki nadziei współczesnego świata i Kościoła. Są nimi osiągnięcia nauki, techniki, wola pojednania

---

*tificum amplissima collectio cui accessere Pontificum omnium vitae, notae et indices opportuni opera et studio Caroli Cocquelines. Tomus tertius, pars secunda. A Gregorio X. ad Martinum V. Scilicet ab anno 1271 ad 1431. Romae 1741 s. 94.*

<sup>5</sup> W bulli Bonifacego VIII spostrzegamy zwiążanie odpustu zupełnego z nawiedzeniem bazylik św. Pawła i św. Piotra. Była to pewna nowość, aczkolwiek Honoriusz III bullą *Rex caelestis Dominus* z 26 stycznia 1220 r. upoważnił arcybiskupa Canterbury Stefana Langtona do przeniesienia relikwii św. Tomasza Becketa do katedry. Był to pierwszy Jubileusz w Kościele zwiążany z nawiedzeniem świątyni. Por. K u m o r. *Pierwszy Rok Święty* s. 7.

<sup>6</sup> W okresie starożytności Komunia święta była nierozzerwalnie zwiążana z Mszą świętą i przystępowano do niej bardzo często. Od V wieku następował rozdział między Mszą a Komunią świętą, przy czym ta ostatnia stawała się coraz rzadsza. Wierni nie przystępowali do Komunii, a jedynie adorowali Eucharystię. W XII i XIII wieku Eucharystia stawała się coraz bardziej obiektem adoracji i kontemplacji niż Ciałem Chrystusa spożywanym podczas Mszy świętej. Dlatego też Sobór Laterański IV (1215) nakazał, aby wierni przynajmniej raz w ciągu roku przystępowali do Komunii świętej.



i solidarnego współżycia między narodami, promocja laikatu, intensywna działalność na rzecz jedności wszystkich chrześcijan oraz pogłębiający się dialog z religiami i ze współczesną kulturą.

Wielki Jubileusz Roku 2000 został poprzedzony bullą Jana Pawła II *Incar-nationis mysterium* z 29 listopada 1998 r.<sup>7</sup> Papież wydając ten dokument zawarł w nim następujące treści teologiczno-pastoralne:

**T a j e m n i c a W c i e l e n i a.** Najważniejszym zadaniem Kościoła jest wpatrzenie się w tajemnicę Wcielenia Syna Bożego oraz zbawienie, którego dokonał przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Tajemnica ta jest właściwym kryterium oceny rzeczywistości dnia dzisiejszego tak, aby móc przekroczyć próg trzeciego tysiąclecia.

**D z i a ł a l n o ś ć m i s y j n a.** Jubileusz był obchodzony jednocześnie w Rzymie i we wszystkich Kościołach partykularnych na całym świecie. Jego „centra” znajdowały się w Rzymie i Ziemi Świętej. Miał on przyczynić się do postępu we wzajemnym dialogu, aby wszyscy – żydzi, chrześcijanie i muzulmanie – mogli pewnego dnia przekazać sobie znak pokoju.

W okresie Jubileuszu wszyscy chrześcijanie mieli za zadanie odnowienie zasad nauczania Soboru Watykańskiego II tak, aby spojrzeniem wiary ogarnąć nowe, szersze horyzonty, gdyż Kościół stoi w obliczu nowej ewangelizacji.

**P r z y g o t o w a n i a d o J u b i l e u s z u.** Kościół skoncentrował się na przygotowaniu do Jubileuszu przez modlitwę, katechezę i różnego rodzaju akcje duszpasterskie. Przez ostatnie trzy lata skupił swoją uwagę wokół Trójcy Świętej: przez Chrystusa – w Duchu Świętym – ku Bogu Ojcu.

**H y m n u w i e l b i e n i a T r ó j c y P r z e n a j ś w i ę t s z e j.** Jak mówi papież w bulli jubileuszowej: „Rok Święty winien być zatem jednym nieprzerwanym hymnem uwielbienia Boga w Trójcy Jedynej” Rok Jubileuszowy jest zaproszeniem na ucztę weselną, dlatego wszyscy, z różnych Kościołów i Wspólnot, winni przyjąć zaproszenie i pospieszyć na przygotowane święto. Papież, jako Następca św. Piotr, zaprasza wszystkich do wspólnej celebracji Jubileuszu, będącego sakramentem „wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego”

**N a w i ą z a n i e d o h i s t o r i i.** Papież nawiązał do historii obchodów Roku Jubileuszowego, poczynawszy od Bonifacego VIII. Według papieża były one ważnym elementem wędrówki ku pełni w Chrystusie. Wspomniał o Jubileuszu z okazji 1950-lecia odkupienia rodzaju ludzkiego i zapowiedział,

---

<sup>7</sup> Cytaty w tekście według wydania w „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 1999 nr 1 s. 9-15 oraz „*Incar-nationis mysterium*” Bulla Jana Pawła II ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000. W: *Jubileusz 2000*. „Przegląd Pastoralno-Homiletyczny” 3:1999 nr 3 s. 192-203.

iz „Wielki Jubileusz Roku 2000 rozpocznie się w noc Bożego Narodzenia 1999 r. otwarciem Drzwi Świętych w bazylice św. Piotra na Watykanie. Akt ten poprzedzi o kilka godzin uroczystość inauguracyjną przewidzianą w Jerozolimie i Betlejem oraz otwarcie Drzwi Świętych w innych patriarchalnych bazylikach Rzymu. W bazylice św. Pawła otwarcie Drzwi Świętych nastąpi we wtorek 18 stycznia, na początku Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, aby także w ten sposób podkreślony został szczególny charakter ekumeniczny tego Jubileuszu” Papież postanowił także, iż obchody Jubileuszu rozpoczną się w Kościołach partykularnych, gdzie uroczystą liturgię ma sprawować biskup w katedrze. Wskazał on również, aby „w poszczególnych diecezjach nadano szczególne znaczenie *statio* w kościele, z którego wyruszy pielgrzymka do katedry” Zamknięcie Roku Jubileuszowego nastąpiło 6 stycznia 2001 r.

**P i e l g r z y m k i.** Nieodzownym elementem – od samego początku – obchodów jubileuszowych były pielgrzymki jako wyraz świadectwa wiary. Jest ona symbolem indywidualnej wędrówki człowieka wierzącego śladami Chrystusa, ale także „jest praktyką czynnej ascezy i pokuty za ludzkie słabości, wyraża nieustanną czujność człowieka wobec własnej ułomności i przygotowuje go wewnątrz do przemiany serca”

**O t w a r c i e D r z w i Ś w i ę t y c h.** Jak pisze papież, „z pielgrzymowaniem związany jest też znak Drzwi Świętych, otwartych po raz pierwszy w Bazylice Najświętszego Zbawiciela na Lateranie podczas Jubileuszu roku 1423. Symbolizują one przejście z grzechu do łaski, do jakiego jest powołany każdy chrześcijanin”. Dla każdego wierzącego istnieje jedna brama, która pozwala wejść do życia w jedności z Bogiem – jest nią Jezus Chrystus. Dlatego też „Chrystus wprowadzi nas głębiej w Kościół – swoje Ciało i swoją Oblubienicę”

**O d p u s t.** Jednym z podstawowych znamion Jubileuszu jest odpust. Jest to objawienie miłosierdzia Bożego przez odpuszczenie win. Bóg udziela grzesznikowi przebaczenia w sakramencie pokuty i pojednania. „Sakrament pokuty daje grzesznikowi możliwość nawrócenia się i odzyskania łaski usprawiedliwienia”. Natomiast przez „odpust zostaje darowana skruszonemu grzesznikowi kara za grzechy zgładzone już co do winy”

**O d r z u c e n i e g r z e c h u i o c z y s z c z e n i e p a m i ę c i.** Aby dobrze przeżyć czas Wielkiego Jubileuszu, papież wezwał do odrzucenia wszelkiego grzechu, który jest przeszkodą w łączności z Bogiem i ludźmi. Rok Święty jest wezwaniem do nawrócenia. Dlatego też papież nakłania, „aby w tym roku miłosierdzia Kościół, umocniony świętością, którą otrzymał od samego Pana, uklęknął przed obliczem Boga i błagał o przebaczenie za dawne i obecne grzechy swoich dzieci”. Papież wzywa, aby nikt w ciągu Roku Jubile-

uszowego nie uchylał się od spotkania z Ojcem. Jubileusz jest czasem spojrzenia wstecz, ale także i w przyszłość. Tak synowie Kościoła zgrzeszyli, jak i często doznawali dyskryminacji, niesprawiedliwości i prześladowań. Rok Święty ma zatem stać się czasem przebaczenia win i oczyszczenia z wszelkich uraz.

**M i ł o ś ć.** To ona otwiera oczy i serca na potrzeby ludzi żyjących wokół nas. Papież wzywa do budowy solidarności między ludźmi. „Skrajna nędza rodzi przemoc i urazy, wywołuje zgorzenie. Usuwanie jej jest dziełem sprawiedliwości, a tym samym służy pokojowi”

**P a m i ę ć o m ę c z e n n i k a c h.** „Także nasze stulecie [...] wydało wielu męczenników, którzy ponieśli śmierć przede wszystkim jako ofiary naziizmu i komunizmu oraz walk rasowych i plemiennych” Ludzie ci cierpieli dla Chrystusa i Kościoła. Dlatego papież wzywa, aby wszyscy wierni brali z nich przykład, gdyby wymagały tego okoliczności.

**Z w r ó c e n i e s i ę k u M a r y i.** „Radość jubileuszowa nie byłaby pełna – jak pisze papież – gdybyśmy nie skierowali spojrzenia ku Tej, która okazując pełne posłuszeństwo Ojcu zrodziła dla nas w ciele Syna Bożego”

Obchody Roku Jubileuszowego 2000 odbywały się według następujących zasad: 1) nawiedzenie miejsc świętych wyznaczonych przez papieża; 2) przystąpienie do sakramentu pokuty oraz żal za popełnione grzechy; 3) przyjęcie Komunii świętej; 4) uzyskanie odpustu. Jubileusz ten był również oznaką pojednania wszystkich ludzi. Obchodzony był pod znakiem ekumenizmu, tak z chrześcijanami, jak również wszystkimi ludźmi, którym leży na sercu miłość i pokój wśród wszystkich ludzi.

\*

Podstawowe elementy teologiczno-duszpasterskie wszystkich Jubileuszy to zatem (1) nawrócenie, pokuta i pojednanie, (2) nawiedzenie miejsc świętych wyznaczonych przez papieża, czyli odbycie pielgrzymki, (3) a w konsekwencji czas miłosierdzia Bożego i łask uzyskanych przez odpust zupełny<sup>8</sup>, czyli pełne darowania kary za grzechy.

---

<sup>8</sup> Darowanie kar doczesnych przez Kościół poza sakramentem chrztu świętego i pokuty było znane już pod koniec II wieku. Mówi o tym np. Tertulian w *Ad martyres*, a później św. Dionizy Aleksandryjski. Po raz pierwszy udzielenia odpustu zupełnego dokonał papież Urban II w bulli wydanej w 1095 r. dla krzyżowców. Na Zachodzie odpusty zupełne rozpowszechniły

Tak pierwszy, jak i następne Jubileusze odbywały się w Rzymie. Dopiero później papieże zaczęli rozciągać obchody Jubileuszu na cały świat. Wielki Jubileusz Roku 2000 był obchodzony jednocześnie w Rzymie i we wszystkich Kościołach partykularnych. Skupiony został wokół dwóch miejsc, tj. Rzymu oraz Ziemi Świętej. Aby wziąć udział w obchodach Wielkiego Jubileuszu, należało udać się z pielgrzymką do miejsc wyznaczonych przez papieża i miejscowych biskupów. Ważnymi elementami Wielkiego Jubileuszu, obok pielgrzymki, były: odpust, oczyszczenie i umocnienie w miłości. Są to akty, za których pośrednictwem każdy ochrzczony i w ogóle każdy człowiek może mieć udział w łaskach płynących z Jubileuszu.

Kościół w czasie obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 zwracał uwagę na ekumenizm<sup>9</sup> jako element pojednania i wspólnoty wszystkich wierzących w Boga. Był to czas spotkania wyznawców judaizmu, chrześcijan, muzułmanów i wszystkich ludzi, którzy przyczyniają się swoją wiarą do budowania pokoju.

Rok Jubileuszowy to czas pokuty i pojednania, ale także czas radości, gdyż każdy człowiek w nim uczestniczący mógł skorzystać z nadzwyczajnej możliwości otrzymania łaski i miłosierdzia Bożego.

Ważnym elementem Wielkiego Jubileuszu było zwrócenie się Kościoła do wszystkich o przebaczenie. Rok Jubileuszowy to również rachunek sumienia za dwa tysiące lat, przyznanie się do błędów oraz przebaczenie i pojednanie ze wszystkimi ludźmi. „Przebaczamy i prosimy o przebaczenie”

---

się w XII wieku, w związku z udziałem w wyprawach krzyżowych lub pielgrzymkami do miejsc świętych. Samo jednak pojęcie „odpustu zupełnego” (*indulgentia plenaria*) pojawiło się dopiero w XIII wieku. Por. K u m o r. *Pierwszy Rok Święty* s. 6-7.

<sup>9</sup> Ta kwestia została po raz pierwszy poruszona podczas obchodów jubileuszowych w 1975 r. przez papieża Pawła VI.

## JUBILEES IN THE CATHOLIC CHURCH (1300-2000)

## S u m m a r y

The Catholic Church has taken up the idea of the particular year of grace from the Old Testament, and put it into existence under the form of the Jubilee Year or the Holy Year. From 1300 to 2000 twenty six jubilees had been announced in the Catholic Church.

The Jubilee Year of 1300 was the ground for all the other jubilees in the Catholic Church. The bulla of Pope Boniface VIII *Antiquorum habet* of 22nd February 1300, one that announced the first Jubilee in the Church, contained instructions that the faithful who visited the basilica of SS. Peter and Paul, regretted for their sins and came to confession, would obtain general absolution of all their sins. The condition for a complete absolution of sins was the following: a visit to St. John's basilica in Lateran, then the basilica of the Greater Mother of God), genuine repentance and confession. The first and all the successive Jubilees were held in Rome. It was later that popes began to spread them over the whole world.

The Great Jubilee of the Year 2000 was held both in Rome and in all the particular Churches. It focused on two places, i.e. Rome and the Holy Land. In order to take part in the celebrations of the Great Jubilee, one should have on pilgrimages to the places appointed by the pope and local bishops. The Jubilee of the Year 2000 was supposed to prepare the Church to the third millennium. Therefore for many reasons it was exceptional in relation to all the hitherto jubilees, although it had preserved the main conditions established during the first jubilee. On the occasion of the celebrations related to that jubilee, the Church stressed ecumenism as the element of reconciliation and fellowship of all the people believing in God. It was the time of encounter for Jews, Christians, Muslims and all the people who contribute with their faith to making peace. It was also the time of repentance and reconciliation, and the time of joy, for each man who participated in it could take advantage of the opportunity to obtain grace of God's mercy.

*Translated by Jan Kłós*

**Słowa kluczowe:** historia Kościoła, dzieje jubileuszów, teologia pastoralna, papieństwo.

**Key words:** history of the Church, history of jubilees, pastoral theology, papacy.